

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-13>

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE STUDY OF DEMOCRATIC TRANSIT

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ

Klym R. D.

*Graduate student at the Department
of Political Science
and Public Administration
Yuriy Fedkovych Chernivtsi
National University
Chernivtsi, Ukraine*

Клим Р. Д.

*аспірантка кафедри політології
та державного управління
Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

У сучасній політичній науці під демократичним транзитом розуміють перехід від недемократичного до демократичного політичного режиму, а також модернізацію політичної системи держави. Основні положення концептуальних моделей переходу до демократії, які були представлені у працях Д. Растоу, Ф. Шмітнера, Г. О'Доннелла, С. Хантінгтона, З. Бжежинського та інших є теоретичними засадами дослідження демократичного транзиту.

Аналізуючи етапи переходів від тоталітаризму до демократії, зауважимо, що Д. Растоу [2] виділяє наступні фази цього процесу: 1) фазу досягнення національної єдності навколо демократії; 2) фазу політичної боротьби за утвердження цінностей демократії; 3) фазу прийняття рішень щодо інституалізації демократії; 4) фазу звання до демократії та усталення демократичних інститутів.

Модель переходу до демократії Г. О'Доннелла та Ф. Шмітнера [8] базується на основі чотирьох фазового демократичного транзиту, що включає: 1) демократичну консолідацію всього суспільства та елітних груп; 2) лібералізацію державного управління, економічної та політичної сфер; 3) демократизацію державного управління та політичного життя суспільства; 4) соціалізацію – набуття й закріплення у свідомості людей демократичних цінностей. Також дослідники виділяють п'ять основних складових елементів транзиту: 1) передумови політичного транзиту, зокрема набуття національної єдності й відповідної ідентичності, досягнення високого рівня економічного розвитку; масове поширення демократичних норм, цінностей та

принципів; 2) вихідну точку політичного транзиту, яка визначає характер і напрям руху в транзиті; 3) мету транзиту, тобто встановлення демократичного режиму, а саме «консолідованої демократії»; 4) власне сам процес транзиту з його внутрішніми, етапними і сутнісними змістовними характеристиками; 5) результат транзиту: консолідація демократії або утвердження псевдодемократії.

С. Хантінгтон наголошує, що демократизація являється комплексним процесом і не може ототожнюватися з демократизацією виключно однієї суспільної сфери та зазначає, що «політична система будь-якої країни ХХ ст. визначається як демократична в тій мірі, в якій особи наділені верховною владою приймати колективні рішення, обираються шляхом чесних, непорушних, періодичних виборів, у ході яких кандидати вільно змагаються за голови виборців, а голосувати має право практично все доросле населення» [6, с. 48]. Дослідник виокремлює наступні етапи демократичного транзиту: 1) поява та прихід до влади реформаторів, початок лібералізації; 2) провал курсу на лібералізацію, тимчасове посилення консерваторів; 3) посилення реформаторів та остаточне подавлення консерваторів; 4) кооптування опозиції до влади (пакт еліт), демократична консолідація [7].

А. Пшеворський [4, 5] доводить, що процес переходу до демократії включає: 1) лібералізацію режиму внаслідок розколу влади або / та народної мобілізації; 2) набуття масовості демократичних вимог народу; 3) звільнення від авторитаризму через переговори; 4) конституювання демократичних інституцій та демократичної системи цінностей.

В процесі становлення демократії З. Бжежинський [3, с. 347] виокремлює три етапи, а саме: 1) демократизацію вищих органів державної влади, економічну лібералізацію; 2) закріплення демократичних інститутів та прийняття нової конституції; 3) стабілізацію демократії та економічне піднесення.

Отже, ми можемо зробити висновок, що демократичний транзит – це різновид політичної трансформації суспільства, основною метою якого є розбудова нових демократичних інститутів. Всі теорії переходів до демократії можна поділити на дві групи: ліберальні та етатистські або консервативні.

Література:

1. Глобальне відродження демократії. Львів : Ахілл, 2004. 464 с.
2. Растоу Д. Переходы к демократии: попытка динамической модели. *Полис*. 1995. № 5. С. 5-15.

3. Колодій А., Климанська Л., Космічна Я. Політологія К : Ельга, Ніка-Центр, 2003. 664 с.
4. Пшеворский А. Демократия и рынок. Политические и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке. М. : РОССПЭН, 1999. 319 с.
5. Пшеворський А. Переходи до демократії: лібералізація і демократизація. *Демократія : антологія*. К. : Смолоскип, 2005. С. 605-649.
6. Хантингтон С. Третья волна. Демократизация в конце XX века; пер. с англ. М. : РОССПЭН, 2003. 368 с.
7. Huntington S. The Change to Change: Modernization, Development, and Politics. N.-Y. : Free Press, 1976. P. 25-61.
8. O'Donnell G. Transition from Authoritarian Rule. London : Johns Hopkins University Press, 1986. 96 p.